

Piotr Wincenciuk, Sławomir Postek

(Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa)

OBCHODY 60–LECIA DZIAŁALNOŚCI ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W KALISZU

W 2011 r. przypadło 60–lecie działalności Archiwum Państwowego w Kaliszu (dalej: APK). Z tej okazji w dniach 7–8 XII 2011 r. odbyły się uroczyste obchody, na które zostali zaproszeni dyrektorzy archiwów państwowych, archiwiści oraz badacze historii Kalisza i ziemi kaliskiej. Pierwszy dzień uroczystości rozpoczęło złożenie kwiatów i zapalenie zniczy przez delegację pracowników APK na grobach byłych kierowników tej instytucji: Kazimierza Michałka i Romana Szczepaniaka, pochowanych na cmentarzach kaliskich. Główne uroczystości tego dnia zaplanowane zostały na godziny popołudniowe w siedzibie Archiwum przy ul. Poznańskiej 207. Wcześniej gości zaproszono na krótką wycieczkę po Kaliszu i jego okolicach, podczas której zwiedzano Rezerwat Archeologiczny „Kaliski gród Piastów” na Zawodziu, były obóz legionistów w Szczypiornie oraz zamek w Gołuchowie. Spotkanie okolicznościowe w siedzibie Archiwum rozpoczął krótki koncert zespołu muzyki dawnej Saltarello, działającego przy Gimnazjum Nr 9 w Kaliszu, pod kierownictwem artystycznym Łukasza Pieniżka. Następnie przybyli na uroczystość goście złożyli na ręce dr Grażyny Schlender, dyrektor Archiwum, życzenia oraz upominki upamiętniające jubileusz, nad którym honorowy patronat objęli Marszałek Województwa Wielkopolskiego Marek Woźniak oraz Prezydent Miasta Kalisza dr inż. Janusz Pęcherz. Odczytano życzenia od osób, które nie mogły wziąć udziału w obchodach. W dalszej części spotkania gościom przedstawiono prezentację multimedialną przygotowaną przez Marię Doktor (APK), ukazującą dzieje Archiwum oraz plany na najbliższą przyszłość. Część oficjalną zakończyło otwarcie wystawy pt. „60 lat Archiwum Państwowego w Kaliszu”, przygotowanej przez pracowników APK, prezentującej najciekawsze materiały archiwalne z zasobu Archiwum, historię instytucji oraz prowadzone działania popularyzacyjne. Po wernisażu odbył się uroczysty bankiet.

Drugi dzień obchodów jubileuszowych miał charakter merytoryczny. W sali recepcyjnej kaliskiego ratusza odbyła się konferencja naukowa pt. „Calisiana rozproszona w archiwach polskich”. Obradom przewodniczyli Henryk Krystek i dr Jan Macholak, dyrektorzy archiwów państwowych w Poznaniu i Szczecinie. Pierwszymi prelegentami byli Sławomir Postek i Piotr Wincenciuk (AGAD), którzy wygłosili referat pt. „Zespoły akt urzędów i instytucji doby Królestwa Polskiego, działających

w Kaliszu oraz na terenie Kaliskiego, przechowywane w Archiwum Głównym Akt Dawnych”. Autorzy omówili dwa największe zespoły archiwalne, gromadzące materiał aktowy z omawianego terenu: *Komisję Województwa Kaliskiego* i *Trybunał Cywilny Kaliski*. Wspomnieli również o innych zespołach z zasobu AGAD, w których znajdują się calisiana: *Organizacji Narodowej Powstania Styczniowego*, *Zarządzie Naczelników Wojennych w Królestwie Polskim*, *Materiałach różnych dot. powstania styczniowego z rosyjskich kancelarii wojskowych* oraz *Zarządzie Rolnictwa i Dóbr Państwowych Guberni: Warszawskiej, Piotrkowskiej, Kaliskiej i Płockiej*. Całość wystąpienia wzbogacano pokazem skanów akt z tych zespołów. Następnie głos zabrał dr Tadeusz Krawczak, dyrektor Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN) w Warszawie, który scharakteryzował znajdujące się w zasobie AAN materiały dotyczące Kalisza, od wybuchu I wojny światowej do czasów PRL (zwrócił szczególną uwagę na akta dotyczące nacjonalizacji kaliskiej fabryki fortepianów i pianin). Narodowe Archiwum Cyfrowe w Warszawie było reprezentowane przez Filipa Kwiatka, który wygłosił referat pt. „Calisiana w zbiorach fotograficznych NAC”, omawiając m.in. zawartość spuścizny po Centralnej Agencji Fotograficznej, Wojskowej Agencji Fotograficznej i Krajowej Agencji Wydawniczej. Prelekcji towarzyszył pokaz skanów. Kolejny referat wygłosiła Zofia Wojciechowska (Archiwum Państwowe w Poznaniu), która scharakteryzowała zasób aktowy instytucji działających w Kaliszu i powiecie kaliskim w okresie od XIII do XX w., omawiając m.in. akta sądów ziemskiego, wiecowego, kapturowego i ziemiańskiego oraz akta komory celnej i poborców podatków, a ponadto (z okresu zaboru rosyjskiego) akta Archiwum Akt Dawnych przy Trybunale Cywilnym w Kaliszu, akta Kaliskiego Urzędu Gubernialnego do spraw włościańskich oraz akta metrykalne (parafii rzymsko- i greckokatolickiej, prawosławnej i ewangelickiej oraz okręgów bóżniczych). W dalszej części referatu omówiła zawartość akt kaliskich szkół średnich działających w okresie II Rzeczypospolitej oraz akta Starostwa Powiatowego w Kaliszu i niemieckiej żandarmerii powiatu kaliskiego (z lat II wojny światowej). Kolejny referat wygłosił Piotr Strembski z Archiwum Państwowego w Łodzi, który omówił materiały archiwalne dotyczące Kalisza w zasobie tego archiwum (akta urzędów dawnej guberni kaliskiej, dokumentację bankową i akta urzędu wojewódzkiego z okresu II Rzeczypospolitej). Grzegorz Waliś (APK) scharakteryzował zasób Archiwum Państwowego w Kaliszu oraz procesy gromadzenia akt w ciągu 60 lat funkcjonowania tej instytucji. Agnieszka Zajas z Centralnego Archiwum Wojskowego w Warszawie (dalej CAW) przedstawiła komunikat o *calisianach* znajdujących się w zasobie tego archiwum (na podstawie kwerendy przeprowadzonej w 45 zespołach), zaznaczając, że są one bardzo rozproszone, dlatego niekiedy trudno do nich dotrzeć. Dr Jerzy Łojko z Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koninie przedstawił źródła do dziejów parafii i klasztorów kaliskich w polskich zasobach archiwalnych do końca XVIII w. Na zakończenie obrad głos zabrał Jerzy Aleksander Splitt, dyrektor Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej, mówiąc o aktach kaliskich franciszkanów.

Konferencję podsumował prof. Krzysztof Strykowski (UAM, Archiwum Państwowe w Poznaniu), przypominając zebrany, że recenzując informator o zasobie APK, wydany w 2004 r., postulował o poszerzenie go o informacje nt. *calisianów* w zasobie innych archiwów. Stwierdził, że odbyta konferencja może być zaczątkiem właśnie takiego opracowania. Ostatnim punktem spotkania była promocja monografii dziejów Archiwum autorstwa Grażyny Schlender (*Sześćdziesiąt lat działalności Archiwum Państwowego w Kaliszu*, Kalisz 2011).